

tenti et locati extrinseca, est locus. Et ideo superficies et locus, licet sint unum materialiter, quantum ad id quod quodlibet est ultimum continentis; tamen diversae sunt species constitutae per diversas formales rationes. Et haec de loco dicta sufficiant.

OPUSCULUM XVI.

DE NATURA LUMINIS

(EORR, ROM. LL.)

Considerandum est de natura luminis, et de ejus necessitate ad videndum, et de natura diaphani. Circa primum sciendum est, quod diversi diversimode opinati sunt. Nam quidam dixerunt lumen esse corpus: ad quod falso sunt moti ex quibusdam locutionibus quibus utuntur loquentes de lumine; consuevimus enim dicere, quod radius transit per aerem, et quod radii reverberantur, et quod radii intersecant: quae omnia videntur esse corporum. Quae quidem opinio stare non potest, propter rationes quas Philosophus ponit in lib. de Anima: et plures alias facile est adducere. Non enim facile est assignare, quomodo hujusmodi corpus per totum hemisphaerium nostrum subito multiplicetur, aut generetur aut corrumpatur; quomodo etiam sola interpositio corporis opaci esset causa corruptionis hujus corporis in alia parte diaphani. Quod autem dictum est de motu luminis aut reverberatione ipsius, metaphorice dictum est; sicut et possemus dicere quod calor procedit, dum aliqua de novo calefiunt, vel reverberatur dum habet obstaculum. Quidam vero alii dixerunt, quod lux est quaedam alia natura, vel qualitas spiritualis; argumentum sumentes ex hoc quod in rebus intellectualibus utimur nomine luminis: dicimus enim in substantiis intellectualibus esse quoddam lumen intellectuale, seu intelligibile. Sed hoc est impossibile. Impossibile enim est, quod aliqua spiritualis natura et intellectualis cadat in apprehensione sensus: cum enim sensus sit pars corporea, non potest esse cognitivus nisi corporalium rerum. Si quis autem dicat quod aliud est lumen spirituale ab eo quod sensus percipit, cum eo est consentiendum; dummodo hoc habeatur, quod lumen quod visus percipit, non est natura spiritualis: nihil enim prohibet commune nomen imponi rebus quantumcunque diversis. Quod autem lumine et his quae ad visum pertinent utimur in rebus spiritualibus, contingit ex nobilitate sensus visus, qui est spiritualior inter omnes sensus: quod patet ex duobus. Primo quidem ex objecto suo: nam aliqua cadunt sub visu secundum proprietates in quibus communicant inferiora corpora cum caelestibus. Tactus autem est perceptivus proprietatum, quae sunt propriae elementis, scilicet calidi et frigidi, et his similium. Gustus vero et olfactus proprietatum, quae competunt mixtis secundum diversam ra-

tionem calidi et frigidi, siccī et humidī. Sonus autem causatur ex motu locali, qui est communis etiam corporibus caelestibus et inferioribus. Sed species motus, quae causat sonum, non competit corporibus caelestibus, secundum sententiam Aristotelis. Unde ex ipsa natura objecti apparet, quod visus est altior inter sensus, et auditus ei propinquior, et alii sensus magis remoti. Secundo apparet quod sensus visus est spiritalior ex modo immutationis: nam in quolibet alio sensu non est immutatio spiritalis sine naturali: dico autem immutationem naturalem, prout qualitas recipitur in patiente secundum esse naturale, sicut cum aliquid infrigidatur, aut calefit, aut movetur secundum locum. Immutatio vero spiritalis est, secundum quod species recipitur in organo sensus per modum intentionis, et non per modum formae naturalis: non enim sic recipitur species sensibilis in sensu, secundum illud esse quod habet in eo sensibili. Patet autem quod in tactu et gustu, qui est tactus quidam, fiat alteratio naturalis: calefit enim et infrigidatur aliquid per tactum calidi et frigidi, et non fit immutatio spiritalis tantum: similiter immutatio odoris fit cum quadam fumali evaporatione: immutatio soni fit cum motu locali. Sed immutatio visus sola est immutatio spiritalis. Unde patet, quod visus inter omnes sensus est spiritalior, et post hunc auditus. Et propter hoc hi duo sensus sunt maxime spiritalis, et soli sunt disciplinabiles: et haec de his quae pertinent ad visum. Alii vero dicunt, quod lux non est nisi evidentia coloris. Sed hoc apparet falsum in his quae de nocte lucent, et tamen eorum color occultatur. Alii vero dicunt, quod lux est forma substantialis solis, et lumen a luce descendens habet esse intentionale, sicut color in aere. Utrumque autem horum est falsum. Primum quidem, quia nulla forma substantialis est sensibilis per se, sed solo intellectu comprehensibilis. Et si dicatur, quod id quod videtur de sole non est lux, sed splendor; bene concedendum est, de nomine, dummodo hoc quod dicitur quod visu comprehenditur, non sit forma substantialis. Secundum similiter est falsum, quia quae solum habent esse intentionale non faciunt transmutationem naturalem. Radii autem corporum caelestium transmutant totam materiam inferiorum. Unde dicimus, quod sicut corpora elementaria habent qualitates activas per quas agunt, ita lux est qualitas activa corporis caelestis per quam agit, et est in tertia specie qualitatis. Cum autem sit qualitas primi corporis alterantis, non habet contrarium. Et quia luci nihil est contrarium, ideo in suo susceptibili non potest habere contrariam dispositionem. Et propter hoc sum passum, scilicet diaphanum, semper est in ultima dispositione ad formam; et propter hoc statim illuminatur. Calefactibile autem, quia habet contrariam disposi-

tionem, propter hoc non est semper in ultima dispositione ad formam, et ideo non statim calefactibile calefit. Ipsa ergo participatio lucis effecta in diaphano, vocatur lumen, et fit secundum lineam rectam ad corpus lucidum, et tunc vocatur radius. Si autem causatur ex reverberatione radii ad corpus luens, vocatur splendor. Lumen autem est commune ad omnem effectum lucis in diaphano. His visis secundum naturam lucis, de facili apparet ratio, quare quaedam corpora sunt lucida actu, quaedam diaphana, et quaedam opaca. Nam cum lux sit qualitas primi alterantis, quod est maxime perfectum et formale in corporalibus, illa corpora quae sunt maxime formalia et mobilia, sunt actu lucida: quae autem sunt propinqua his sunt receptiva luminis, sicut diaphana: quae autem sunt maxime materialia, neque habent lumen in sui natura, neque sunt luminis receptiva; sed sunt opaca. Ista patent in elementis: nam ignis habet lucem in sui natura, sed ejus lux non apparet nobis nisi in materia aliena propter ejus subtilitatem; aer autem et aqua sunt minus formalia quam ignis; et ideo sunt tantum diaphana; terra autem quae est maxime materialis, est opaca. Tamen est sciendum, quod quidam dixerunt, quod lux est necessaria ad videndum ex parte ipsius coloris. Dicunt autem quod color non habet virtutem ut moveat diaphanum, nisi prope: et hujus signum dicunt, quia ille qui est in obscuro, videt quae sunt in lumine, et non e converso. Rationem etiam adducunt ad hoc: quod oportet, cum visus sit unus, quod visibile non sit nisi per unam rationem: quod non esset, si color esset per se visibile. Sed hoc est manifeste contra Aristotelem, 2 de Anima, qui dicit, quod color habet in se causam essendi visibile. Unde secundum sententiam Aristotelis dicendum est, quod lumen ad videndum est necessarium non ex parte coloris, eo quod facit colores esse actu, ut quidam dicunt; est enim tantum in potentia cum est in tenebris; sed est ex parte diaphani, in quantum facit ipsum esse in actu, ut dicit Aristoteles. Ad cujus evidentiam considerandum est, quod omnis forma, in quantum hujusmodi, est principium agendi sibi simile. Unde cum color sit quaedam forma, ex se habet quod causet sui similitudinem in medio. Sed tamen sciendum est, quod differentia est inter virtutem perfectam et imperfectam. Nam forma quae est perfectae virtutis in agendo, non solum potest inducere suam similitudinem in suo susceptibili, sed etiam disponere patiens, ut sit proprium ejus susceptivum: quod quidem non potest facere forma imperfecta, cum sit imperfectae virtutis. Dicendum est ergo, quod virtus coloris in agendo est imperfecta ratione luminis. Nam color nihil aliud est quam quaedam lux quodammodo obscura ex admixtione co-

poris; unde non habet virtutem ut possit illuminare diaphanum, quod tamen faceret lux pura. Ex quo etiam patet, quod cum lux sit quodammodo substantia coloris, ad eam reducitur omne visibile actu. Nec oportet, quod color per lumen extrinsecum fiat actu visibilis. Quod autem colores illuminati videntur ab eo qui est in obscuro, contingit ex hoc, quod medium illuminatur, et hoc sufficit ad visus immutationem.

OPUSCULUM XVII.

DE AETERNITATE MUNDI CONTRA MURMURANTES

(EDIT. ROM. XXVII.)

Supposito secundum fidem catholicam, mundum ab aeterno non fuisse, sicut quidam philosophi errantes posuerunt, sed quod mundus durationis initium habuerit, sicut Scriptura sacra, quae falli non potest, testatur; dubitatio mota est, utram potuerit semper fuisse. Cujus dubitationis ut veritas explicetur, primo distinguendum est quid est in quo cum dicentibus contrarium convenimus, et quid est illud in quo ab eis differimus. Si enim intelligatur quod aliquid praeter Deum potuerit semper fuisse, quasi possit esse aliquid aeternum praeter eum, ab eo non factum: error abominabilis est non solum in fide, sed etiam apud philosophos, qui confitentur et probant quod omne quod est quoquo modo, esse non possit nisi causatum ab eo qui maxime et verissime habet esse. Si autem intelligatur aliquid semper fuisse, et tamen causatum a Deo secundum totum quod in eo est: videndum est utrum hoc possit stare. Si autem dicatur hoc impossibile; vel hoc dicatur quia Deus non potuit facere aliquid quod semper fuerit, aut quia non potuit fieri, etiam si Deus posset facere. In prima autem parte omnes consentiunt: scilicet in hoc quod Deus potuit facere aliquid quod semper fuerit, considerando potentiam ipsius infinitam. Restat igitur videre, utrum possibile sit aliquid fieri quod semper fuerit. Si autem dicatur quod hoc non potest fieri; hoc non potest intelligi nisi duobus modis, vel duas causas veritatis habere: scilicet vel propter remotionem potentiae passivae, vel propter repugnantiam intellectuum. Primo modo posset dici, quod antequam Angelus sit factus, non poterat Angelus fieri, quia non praecessit ad eum esse aliqua potentia passiva, cum non sit factus ex materia praejacenti; tamen Deus poterat facere Angelum, et poterat facere ut Angelus fieret, quia fecit, et factus est. Sic ergo intelligendo, simpliciter concedendum est secundum fidem, quod non potest causatum a Deo semper esse: quia hoc ponere esset ponere potentiam passivam semper fuisse; quod haereticum est. Tamen ex hoc non sequitur quod Deus non possit facere ut fiat semper aliquid ens. Secundo modo dicitur per repugnantiam intellectuum aliquid non posse fieri, sicut non potest fieri ut affirmatio et negatio sint simul vera; quamvis Deus hoc possit facere, ut quidam dicunt. Quidam vero dicunt, quod nec Deus potest hujusmodi facere, quia